

Viktigaste åtgärderna saknas mot coronaspridning i skolan (publicerad på DN Debatt 2021-08-22)

”Den som försöker säga till dig att ’Nej, du behöver inte bekymra dig om barnen, viruset påverkar dem knappt’, talar inte utifrån det rådande kunskapsläget. Alldeles särskilt på grund av deltavariantens stora smittsamhet löper barn en mycket allvarlig risk.” Orden uttalades i söndags av chefen för USA:s National Institutes of Health, Francis Collins.¹

Collins påpekade att nästan 2 000 barn i USA nu vårdas på sjukhus för covid-19, ”många av dem på IVA, en del under fyra års ålder”. Detta är den högsta siffran under pandemin. Barnen utgör för närvarande 2,4 procent av sjukhusinläggningarna för covid-19 i USA,² och förra veckan diagnosticerades 94 000 amerikanska barn med sjukdomen – vilket är 15 procent av alla nya fall.³ Hittills har fyrahundra barn dött av covid-19 i USA.

Detta är amerikanska data, inte svenska. Men de utgör en spegel in i framtiden för oss.

Denna vecka går svenska barn tillbaka till skolan. Men i vårt land är inga barn under 18 års ålder fullvaccinerade, och inga mellan 12 och 15 har fått ens en enda spruta (om man undantar särskilda riskgrupper). Svenska barn börjar alltså detta års skolarbete – ett skolarbete som uttalat ska bedrivas med närundervisning⁴ – i princip oskyddade.

Om vi återigen ska jämföra med USA, så har sedan maj i år 11 miljoner amerikanska 12-17-åringar fått minst en vaccindos, och 8 miljoner fått två doser. Med andra ord är en tredjedel av alla amerikanska barn och ungdomar mellan 12 och 17 år fullvaccinerade. Andelen är densamma för 12- till 15-åringar.⁵

Trots detta är smittspridningen bland amerikanska barn och ungdomar dramatisk.

Deltavarianten är helt enkelt oerhört smittsam – lika smittsam som vattkoppor, enligt amerikanska Centers for Disease Control (CDC),⁶ och i stor utsträckning luftburen.⁷

Därför vill nu American Academy of Pediatrics, amerikanska barnläkarföreningen, att vaccinering av barn från fem års ålder ska tillåtas.⁸ Än så länge har dock europeiska⁹ och amerikanska¹⁰ läkemedelsmyndigheter gett godkännande av Pfizers vaccin först från 12 års ålder. Men ett godkännande för yngre barn väntas i USA komma i vinter.¹¹

I Sverige har vi först nu, i början av augusti, börjat vaccinera från 16 års ålder. Och för oss har resan med den smittsamma deltavarianten bara börjat.

Lärarnas riksförbund gick häromdagen ut med följande uttalande. ”Inför skolstarten ser vi att det finns en ökad smittspridning generellt i samhället och vi vet att det varit svårt, för att inte säga omöjligt, för skolorna att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer om att hålla avstånd”, och de efterfrågar möjligheten och rekommendationen att vaccinera även svenska barn från 12 års ålder.¹² Vilket man nu gör med danska och finska barn.

Vad finns det då för andra metoder, förutom vaccinering, för att minska risken för skolbarnen att drabbas av covid-19?

Enligt den så kallade ”schweizerostmodellen”¹³ är ingen åtgärd i sig fullt tillräcklig, men flera åtgärder tillsammans (fysiskt avstånd, små grupper, ingen inomhussång, god ventilation, filtrering av luften med HEPA-filter,¹⁴ kontinuerlig testning, minutiös smittspårning, munskydd) kan ge ett gott resultat. Av dessa torde munskyddsbruk vara det internationellt mest konsekvent genomförda – och betydligt lättare än fysisk distansering att upprätthålla i skolan. Amerikanska CDC har sammanställt studier över effekten av munskydd i skolmiljön, och finner att denna åtgärd är en av de mest effektiva vi har för att begränsa smittspridningen.¹⁵

Sålunda lyder CDC:s nu uppdaterade policy för munskyddsbruk i skolan: ”På grund av den frekventa och mycket smittsamma deltavarianten rekommenderar CDC allomfattande munskyddsbruk inomhus för alla skolbarn och studenter (från 2 år och uppåt), personal, lärare och besökare till förskole-, grund- och gymnasieskola, oavsett vaccinationsstatus.”¹⁶

Svenska Folkhälsomyndigheten skriver däremot på sin hemsida: ”Bred munskyddsanvändning i skolmiljön bedöms inte vara en verkningsfull åtgärd.”¹⁷

I en del skoldistrikt i USA kommer munskyddsbruket att vara frivilligt i höst, men i de allra flesta blir det obligatoriskt,¹⁸ och 69 procent av tillfrågade amerikaner stödjer detta obligatorium.¹⁹

I Sverige, däremot, har munskydd överhuvudtaget inte syns i skolmiljön, och det finns inga indikationer på att ett påbud, eller en rekommendation, är att vänta.

Över hela världen anses det önskvärt att barn, trots pandemin, i möjligaste mån ska få undervisas i skolmiljön. Men för att detta ska kunna genomföras på ett någorlunda säkert sätt krävs stringenta åtgärder, av många olika slag. Där ingår såväl vaccinering som fysiska barriärer och effektiv testning och smittspårning.

Dessa åtgärder finns i mycket begränsad omfattning på plats i vårt land, och de viktigaste saknas i princip helt.

Sammantaget kan man konstatera att vi från en återigen lugn sommar nu kommer att gå in i en mycket turbulent tid, med öppna ögon. Trots att en stor del av den vuxna svenska befolkningen nu är vaccinerad har vi redan i mitten av augusti en smittspridning i nivå med den som förra året syntes i slutet av oktober, och som föregick den förödande andra vågen.²⁰

Och detta innan skolorna ens har öppnat.

För *Vetenskapsforum covid-19*:²¹

Anders Jansson, överläkare i klinisk fysiologi, Danderyds sjukhus

Anders Vahlne, professor emeritus och f d chefsöverläkare i klinisk virologi, Karolinska institutet och sjukhuset

Anders Wahlin, professor emeritus i hematologi, Umeå universitet

Andrew Ewing, professor i molekylärbiologi och kemi, Göteborgs universitet

Björn Olsen, överläkare, professor i infektionssjukdomar, Uppsala universitet

Bo Lundbäck, professor emeritus, lungsjukdomars kliniska epidemiologi, Göteborgs universitet

Cecilia Söderberg-Nauclér, professor i mikrobiell patogenes, Karolinska institutet

Claudia Hanson, associate professor, global public health, Karolinska institutet

Emil J Bergholtz, professor i teoretisk fysik, Stockholms universitet

Fredrik Elgh, överläkare och professor i virologi, Umeå universitet

Gunnar Klein, läkare och professor, Örebro universitet

Gunnar Steineck, senior professor i klinisk cancerepidemiologi, Göteborgs universitet

Jakob Svensson, tekn dr, vetenskaplig dataanalys, Max Planck-institutet, Greifswald

Jan Lötvall, professor i klinisk allergologi, Göteborgs universitet

Jana Bergholtz, PhD, europeisk patientföreträdare för sällsynta sjukdomar

Jens Stilhoff Sörensen, docent och lektor i globala studier, Göteborgs universitet

Johanna Höög, docent i cellbiologi, Göteborgs universitet

Jonas Frisén, professor i stamcells forskning, Karolinska institutet

Leif Bjermer, seniorprofessor, specialist i lungmedicin och allergologi, Lunds universitet

Lena Einhorn, med dr i virologi

Marcus Carlsson, docent i matematik, Lunds universitet
Nele Brusselaers, docent i klinisk epidemiologi, Karolinska institutet
Ola Stenqvist, docent i anestesi och intensivvårdsmedicin, Göteborgs universitet
Olle Isaksson, professor emeritus i endokrinologi, Sahlgrenska universitetssjukhuset
Sigurd Bergmann, professor emeritus, Norwegian university of science and technology
Stefan Einhorn, professor i molekylär onkologi, Karolinska institutet
Stefan Hanson, infektionsläkare, fil dr i internationell hälsa
Sture Eriksson, docent i geriatrisk, Umeå universitet
Åke Gustafsson, med dr i virologi, tidigare chef för mikrobiologi och vårdhygien, Region Gävleborg och Region Uppsala
Åke Lundkvist, professor i virologi, Uppsala universitet
Åsa Wheelock, docent i experimentell lungmedicin, Karolinska institutet

---

¹ <https://thehill.com/policy/healthcare/567929-nih-director-says-theres-concern-over-rising-number-of-pediatric-cases-in>

² <https://www.reuters.com/world/us/children-hospitalized-with-covid-19-us-hits-record-number-2021-08-14/>

³ <https://www.npr.org/sections/coronavirus-live-updates/2021/08/10/1026375608/nearly-94-000-kids-got-covid-19-last-week-they-were-15-of-all-new-infections>

⁴ <https://www.lararen.se/nyheter/coronaviruset/det-ar-narundervisning-som-galler>

⁵ <https://covid.cdc.gov/covid-data-tracker/#vaccination-demographic>

⁶ <https://context-cdn.washingtonpost.com/notes/prod/default/documents/54f57708-a529-4a33-9a44-b66d719070d9/note/7335c3ab-06ee-4121-aaff-a11904e68462.#page=1>

⁷ <https://www.theguardian.com/australia-news/2021/jun/24/its-in-the-air-you-breathe-what-you-need-to-know-about-sydneys-delta-covid-variant>

⁸

https://downloads.aap.org/DOFA/AAP%20Letter%20to%20FDA%20on%20Timeline%20for%20Authorization%20of%20COVID-19%20Vaccine%20for%20Children_08_05_21.pdf

⁹ <https://www.ema.europa.eu/en/news/first-covid-19-vaccine-approved-children-aged-12-15-eu>

¹⁰ <https://www.fda.gov/news-events/press-announcements/coronavirus-covid-19-update-fda-authorizes-pfizer-biontech-covid-19-vaccine-emergency-use>

¹¹ <https://www.nbcnews.com/health/health-news/vaccines-kids-under-age-12-expected-mid-winter-fda-official-n1274057>

¹² <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/dnJzrA/lararnas-riksforbund-vaccinera-tolvaringar>

¹³ <https://covid19skola.se/ws/media-library/0f41e3953ada4946afa9058451e71c9c/bilaga-swiss-cheese.pdf>

¹⁴ <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02786826.2021.1877257>

¹⁵ https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/science/science-briefs/transmission_k_12_schools.html#in-person

¹⁶ <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/community/schools-childcare/k-12-guidance.html>

¹⁷ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/om-sjukdomen-och-smittspridning/smittspridning/munskydd/>

¹⁸ <https://edition.cnn.com/2021/07/23/us/us-school-districts-masks-covid-19/index.html>

¹⁹ <https://www.ipsos.com/en-us/news-polls/axios-ipsos-coronavirus-index>

²⁰ <https://ourworldindata.org/explorers/coronavirus-data-explorer?zoomToSelection=true&time=2020-03-01..latest&facet=none&pickerSort=asc&pickerMetric=location&Metric=Confirmed+cases&Interval=7-day+rolling+average&Relative+to+Population=true&Align+outbreaks=false&country=~SWE>

²¹ <https://vetcov19.se/>